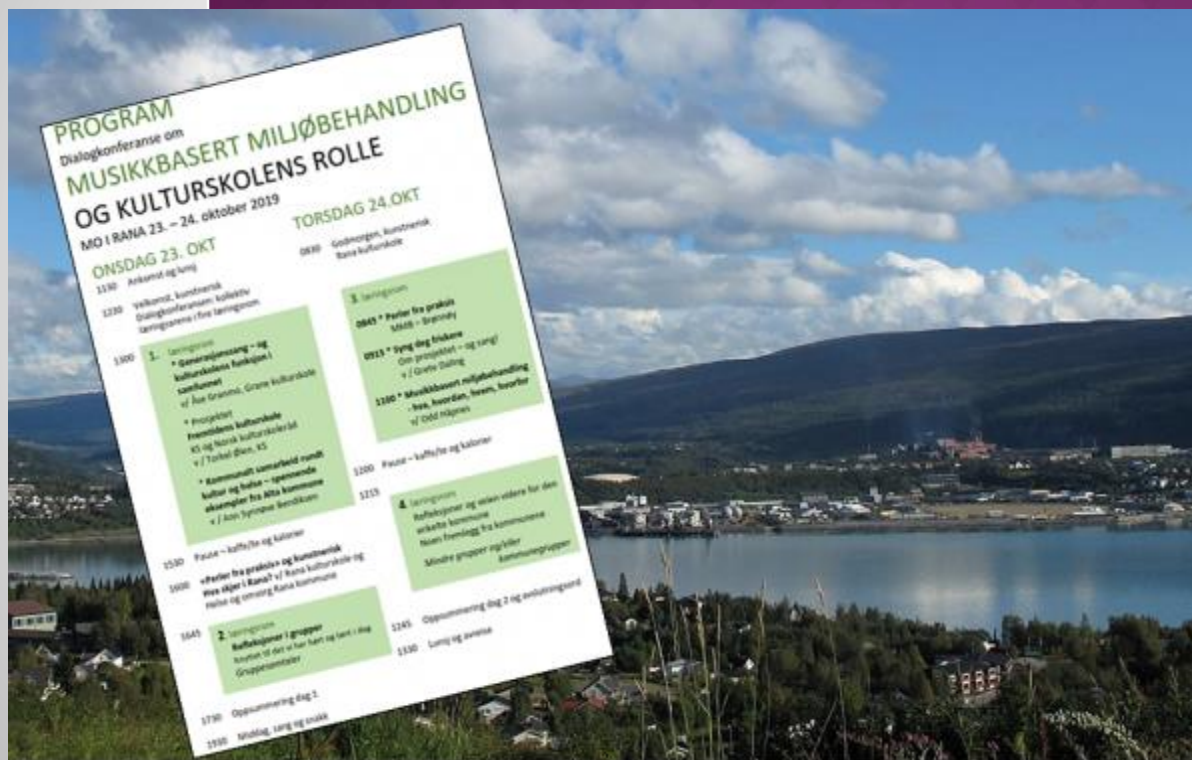

DIALOGKONFERANSEN

Musikkbasert miljøbehandling og kulturskolens rolle

EGEN BAKGRUNN

Åse Granmo, 48 år

Utdannelse:

- Førskolelærer
- 15 stp Musikk og helse
- Styrerutdanning for barnehageledere
- I innspurten på mastergrad i Barnekultur og kunstpedagogikk

Jobber som:

- Kulturskolerektor/-lærer (50% stilling)
- Pedagog i kulturbarnehage (50% stilling)
- Spiller gitar, piano, kirkeorgel, tuba m.m.

MED ETT BEIN I HVER «LEIR» GJELDER DET Å SE MULIGHETENE!!

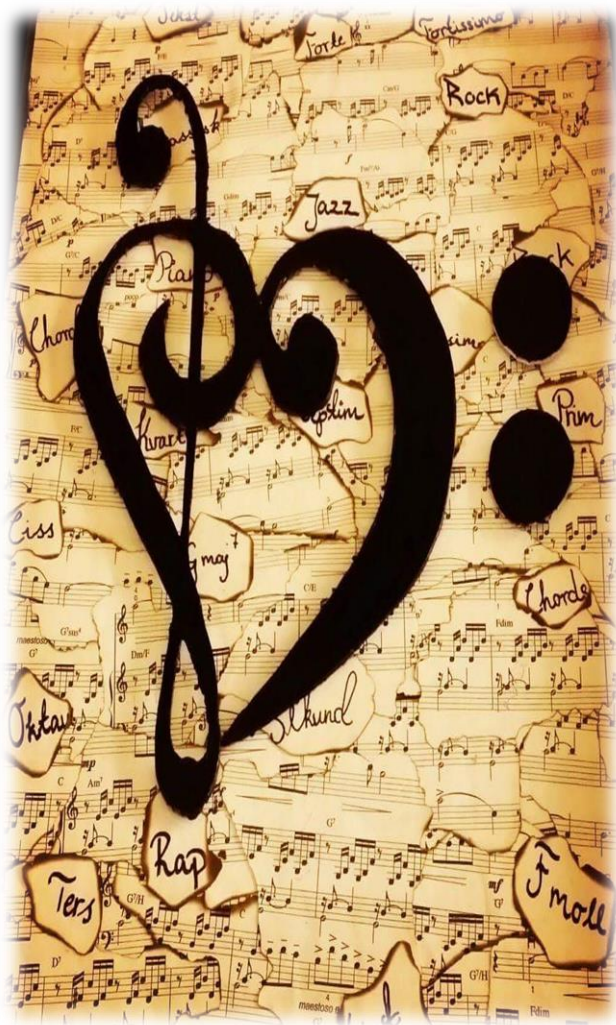
Det brakte meg inn i en masterutdanning i «Barnekultur og kunstformidling» ved Dronning Maud minnes høgskole ☺ og to deksamener på veg mot mastergraden:

Den ene i faget «Vitenskapsteori og forskningsmetode» hvor jeg ved hjelp av kvalitativ forskningsmetode innenfor etnografi prøvde å finne noen svar på hva som skjer når barn og eldre møtes til felles sangaktiviteter.

Den andre i «kunstfaglig fordypning» Der brukte jeg A/R/T-ografisk forskningsmetode for å få belyst hva som skjer når jeg som «Artist», «Researcher» og «Teacher» innehar en og samme rolle; altså KULTURSKOLEROLLEN ☺ Og det jeg lurte på var om kulturskolens rolle i Generasjonssang var nødvendig?

OG HVA FANT JEG???

Det er vanskelig å presentere en vitenskapelig oppgave i stikkordsform på en powerpointpresentasjon. Jeg har derfor sakset ut store deler av eksamensbesvarelsen min for å best mulig forklare kulturskolens rolle i Generasjonssang.

En refleksjon over min rolle som musikalsk leder når 5-åringar og 90-åringar møtes rundt felles aktivitetar

Generasjonssang er et musikalsk møte mellom generasjoner, i dette tilfellet barn og eldre. Litt om bakgrunnen for generasjonssang i Grane kommune:

10 førskolebarn og to pedagoger fra to barnehager i kommunen oppsøker sykeheimen i bygda hver mandag. Til fast klokkeslett, med fastlagt repertoar og møter beboere og ansatte ved sykeheimen til ei felles sangstund. I dette møtet deltar jeg. Jeg er kulturskolerektor i kommunen og deltar i generasjonssang som akkompagnatør på piano og som musikalsk leder, og er samtidig et bindeledd mellom de ulike institusjonene (sykeheimen og barnehagene) når praktiske spørsmål skal avklares og beskjeder skal gis. Generasjonssang i min kommune er initiert fra etat-ledernivå og jeg er en «forlenget arm» for kommuneledelsen (kommuneledelsen er i dette tilfelle Pleie- og omsorgssjef), og skal sikre at generasjonssang drives i tråd med initiativtagerens intensjoner, og samtidig bringe inn/ sikre musikalsk kvalitet.

Hvorfor generasjonssang?

Som musikalsk leder er det nødvendig, i hvert fall for meg, å sette aktiviteten jeg leder inn i en hensiktsmessig kontekst. Hvorfor gjør vi dette? Finnes det god argumentasjon for at vi skal holde på med generasjonssang? Sett i et samfunnsperspektiv kan generasjonssang være viktig. Barn har kanskje godt av å møte eldre mennesker. Ikke alle barn har eldre mennesker i sin nære familie, og dette er en fin og naturlig arena de kan møte denne aldersgruppa på. De eldre innehar mye kunnskap og kan være gode kulturformidlere overfor barna. Barna på sin side kan spre noe av dagens barnekultur inn til eldregenerasjonen, samtidig som barns forståelse av denne generasjonen økes. I Rammeplan for barnehagen, i kapitlet som omhandler barnehagens verdigrunnlag kan vi lese:

Barnehagen skal legge til rette for kulturmøter, gi rom for barnas kulturskaping og bidra til at barn kan få oppleve glede og mestring i sosiale og kulturelle fellesskap

(Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 9)

Sett fra eldreinstitusjonens perspektiv: Vi er sannsynligvis i et paradigmeskifte, de eldres individuelle interesser og behov skal ivaretas, ikke bare skal eldre hjembeboernes primærbehov dekkes. De som har denne institusjonen som «sitt hjem» skal aktiviseres og stimuleres i sin siste livsfase. Begrepet «brukermedvirkning» har kommet inn i sykeheimene (på samme måte som begrepet «barns medvirkning» har blitt gjeldende i barnehagen) og det må nødvendigvis få en betydning for pleieinstitusjonenes praksis:

Dette krever en større faglig bredde hvor det er behov for flere yrkesgrupper slik at omsorgstilbudet dekker psykososiale behov og har et mer aktivt innhold. Miljøtiltak for eldre ved eldreinstitusjoner er en utfordring i denne samfunnsutviklingen. I dette arbeidet kan sang være et viktig bidrag.

(<http://generasjonssang.no/>)

Men hvorfor skal kulturskolen være involvert? For egen del, som kulturskolerektor og musiker kan jeg gå direkte inn i Rammeplan for kulturskolen, hvor et av kulturskolens mål er nettopp å styrke kulturell kompetanse og utfoldelse i lokalsamfunnet (Norsk kulturskoleråd, 2017, s. 8).

Det er altså lett å argumentere faglig for generasjonssang i et samfunnsperspektiv, og etter gitte statlige føringer for hvilke aktiviteter de ulike institusjonene (sykehjem/barnehage/kulturskole) skal befatte seg med.

I Grane kommune har vi valgt å kjøre konseptet Generasjonssang med musikalsk ledelse fra kulturskolen. Det er flere grunner til det:

- Barna deltar kun et år, så kommer det nye barn
- De eldre skiftes (av naturlige årsaker) ut med ujevne mellomrom
- Personalet ved sykeheimen går turnus, og flere vikarer er involverte, det er derfor stadig nye omsorgsarbeidere på jobb
- Det er noe variasjon i personalet som følger fra barnehagene

Disse punktene tilsier at det er ganske stor ustabilitet blant deltagerne, men midt i alt dette: jeg som kulturskolerektor og musiker er konstant til stede. Vi er inne i vårt fjerde år med generasjonssang i Grane, og jeg har vært med siden 2. halvår i første sesong.

Jeg har «ledet musikalsk» et helt yrkesliv; korps, kor, skoleklasser osv. Men; Musikalsk ledelse i generasjonssang har ført til at måloppnåelsen må forflyttes fra **produkt** til **prosess**; generasjonssang skal ikke framføres for noen. **Det faglige fokuset for egen musikalsk ledelse er å få flest mulig til å delta i sang og bevegelser.**

Metodevalg

Jeg har gjennom dette halvåret sett på meg selv og min rolle i samhandling med andre; som leder og som musiker. Jeg har brukt foto og film for bedre å kunne se hva som faktisk foregår denne gyldne halvtimen hver mandag og jeg har hele tiden vært deltagende observatør. «Deltagende, kvalitativ observasjon har vært brukt som forskningsstrategi i sosialvitenskapen siden først på 1900-tallet» (Postholm, 2010, s.27). Målet er å få med seg hva som skjer, og å

forstå det som skjer. Det har vært helt nødvendig å velge observasjonsstudier da det var de andres deltagelse og engasjement i generasjonssang det skulle forskes på ut fra hvordan jeg utøver min egen rolle som musikalsk leder.

I observasjonsstudier gjør man alltid etiske vurderinger, og spesielt når bruk av foto og film skal brukes. Jeg har vurdert de etiske spørsmålene, og har ved hjelp av skjema innhentet de tillatelser jeg måtte ha fra alle involverte aktører.

I tillegg til deltagende observasjon som metode har jeg brukt spørreskjema. Spørreskjema kategoriseres under metoden intervju.

Jeg ønsket at både barn og voksne skulle si noe om min betydning som musikalsk leder i generasjonssang, og for at alle kunne føle for å kunne si «hva de ville» lagde jeg skjema som ble besvart anonymt. Det eneste jeg visste var om det var deltagende barn eller deltagende ansatte som hadde besvart. I følge Postholm (2010, s. 71) blir denne metoden ansett som planlagte, formelle intervju. Når det gjelder besvarelsene fra barna er det pedagogene som har stilt spørsmålene til dem og skrevet ned besvarelsene på vegne av barna.

Fra vitenskapsteorien er det A/R/T-ografi som fremstår som mest relevant i forhold til min rolle som musikalsk leder i generasjonssang. Her møtes læreren, musikeren og forskeren i en og samme person, og fortolkningsrammen er flerspektret, eller rhizomatisk, noe som er et kjent fenomen innenfor A/R/T-ografisk tilnærming. Hovedstammen er selve generasjonssangen, og alle utvokste sporer og forgreininger handler om alt det andre man opplever underveis. For her er det mye som foregår!

Hvordan foregår generasjonssangen i praksis?

Pianospill som «forspill» er fast prosedyre, ca. 20 minutter før ungene inntar stua og selve sangen starter. Jeg starter alltid dette forspillet med «Morgenstemning» av Edvard Grieg, og for både meg og de eldre har dette blitt kjenningsmelodien til generasjonssang. Etter hvert trekkes noen mot pianoet. Spesielt «gubbene». De liker å følge med på hva jeg spiller, ofte diskuteres det både opphav og tittel til de ulike pianostykkene underveis, og jeg kan snakke litt om løst og fast med dem mens jeg spiller. Noen ganger kan det være en form for «ønskekonsert», og de som er mest ivrige synger med av full hals til gamle Prøysenviser eller til Evert Taubes slagerparade.

Innenfor konseptet generasjonssang er det anbefalt å sette på ei CD-plate ei stund før selve sangøkta starter. Begrunnelsen er å forberede de eldre på at noe skal skje. Denne metoden er særlig begrunnet med tanke på beboerne med demens.

I de senere år er det kommet undersøkelser som bekrefter at musikk kan påvirke evnen til å huske informasjon.

(Myskja 2006, s.122)

Mens jeg spiller gjør barna seg klare. I like t-skjorter er de oppstilt i gangen utenfor sykeheimens stue, og til lystig sang på den velkjente «Vi vandrer med freidig mot» marsjerer de inn i stua og tar plass i en sirkel midt på gulvet. De eldre som skal delta i generasjonssangen er plassert i en større ring rundt barna. Der sitter også sykeheimens personale. Ytterst, utenfor alle ringene sitter jeg, ved pianoet. Vi starter alltid med en navnesang: *Og Magnus er her, og Norveig er her, og Elfrid er her, og Øyvind er her Shubi-dubi-shubi-dubi, vi er her, shubi-dubi-shubi-dubi, vi er her.* Vi synger navnene på alle deltagerne, både barn, personale og beboere.

Musikkfaglig handler dette om inkludering og en slags «jeg ser at du er her og det er fint»-metodikk. Som musikalsk leder har jeg tro på at: ved å rette positiv oppmerksomhet mot de jeg skal lede, stimuleres lysten til deltagelse. Et annet av målene her er at de som har fysiske muligheter rekker opp hånda når «sitt navn» blir sunget. Dette er innøvd, etter utallige generasjonssangstunder, og veldig viktig. Vi utveksler på en måte informasjon om oss selv, og selv om navnesangen kan bli på utallige vers før vi har fått med alle er det aldri noen som blir lei av den.

Et utvekslingsforhold som involverer adferdsdimensjoner, kognitive dimensjoner og følelsesmessige dimensjoner vil utvikle seg sterkt og positivt i den grad aktørene engasjerer seg i felles aktiviteter...

(Lawler et al i R.Kirkhaug 2013, s.105)

Kirkhaug konkluderer med at sosial utveksling er når ulike personer gjentatte ganger overfører noe positivt seg imellom. Dette er også noe jeg som musikalsk leder opplever. Barna følger spent med når navnene til alle rundt synges, hvem er det som rekker opp hånda når jeg synger om «han Øyvind» eller «ho Bente», de lærer seg etter hvert hva de eldre heter, de blir på en måte bedre kjent med beboere og personale og mer «husvarm» på sykeheimen. I følge Fjelland (2012) kan det å rekke opp hånden i dette tilfelle ses på som en symbolsk handling. Å hilse/ vinke med hånden har mening i å gi oss til kjenne overfor de andre i gruppa (Fjelland, 2012, s. 39). Denne navnesangen ble ikke tatt inn på repertoaret før 2.halvår av sesong 2, og jeg kan derfor sammenligne med hvordan det var før vi begynte med dette, og konkluderer:

Det som før var «de og vi» har nå blitt «oss». Denne navnesangen er så inkluderende og viktig, og selv om sangrepertoaret ellers skifter 4 ganger pr. år så blir aldri denne tatt ut av programmet. Med denne sangen har vi altså en god start på økta.

Generasjonssang er en form for sosial utveksling. Vi synger sanger som de gamle har lært i yngre år og vi synger sanger som er på dagens barnehagerepertoar, fordi jeg har en helt klar formening om at dersom generasjonssang skal være **et likeverdig** samhandlingsprosjekt mellom gammel og ung så må alles interesser, ferdigheter, forutsetninger og verdier tas inn, i form av et variert sangrepertoar, men sanger av både gammel og ny dato. Slik utveksler vi verdier, noe Kirkhaug sier kan gi både status og meningsinnhold i tilværelsen (Kirkhaug 2013, s.106).

Etter navnesangen fortsetter vi med ulike sanger; noen av eldre dato, andre av nyere dato. Mange av sangene genererer bevegelser. Etter hvert pleier jeg å be barna om å snu seg utover i ringen, sånn at de blir sittende med ansiktet mot de eldre. Da kan de lettere vise bevegelser, og det skapes større engasjement i hele gruppa. Jeg ser også at blick-kontakt mellom liten og stor kan ha betydning for deltagelsen.

Et intervju/spørreskjema besvart av en av de ansatte ved sykeheimen, der jeg etterspurte min betydning/ eventuelt ikke-betydning som musikalsk leder i generasjonssang var svaret:

«Du er så flink til å formidle»

Mens en annen av pleierne sier:

«Det blir sånn stemning i stua når du kommer»

Fra mitt ledelsesperspektiv er det samhandlingsprosessen mellom barna, personalet, de eldre og meg selv som kontinuerlig vurderes og måles. Gulle Stehouwer mener at vi ikke alltid kan gi deltakerne en musikkopplevelse, men at vi musisk og gjennomtenkt kan legge forholdene til rette for at opplevelsen blir følelsesmessig god og at deltagerne får et lystbetont forhold til musikkaktiviteter sammen med andre. (Stehouwer ,1998, s. 26)

Audun Myskja anbefaler å bruke sanger som de eldre kan identifisere seg med, og således kunne Mads Bergs sangbok gitt repertoar til hele generasjonssangen. Men; Jeg er ikke bare musiker, men også førskolelærer av yrke, og dersom dette skal være et likeverdig sangsamarbeid så må også sanger fra dagens barnehagerepertoar inn i programmet. Her kommer valg av teori/ forskningsmetode inn. Når læreren, musikeren og forskeren møtes i en og samme person og man erkjenner dette må man klare å argumentere for alle sine innfallsvinkler til arbeidet man gjør.

Myskja argumenterer også over hvor viktig det er å aktivisere de eldre/demente med bevegelser, og der er dagens barnesangrepertoar fantastisk. Vi har brukt «Lille Petter Edderkopp, «Min hatt den har tre kanter», «Hjulene på bussen», «Se regndråper faller fra skyen ned» og flere typiske bevegelsessanger. Da gir jeg barna i oppdrag å vise fram bevegelser og synge høyt og tydelig slik at de gamle kan lære. Dette er noe en av 5-åringene poengterer i intervju.

«Di (de eldre) kan kje sangan så godt, så vi må lær di bort!»

Jeg har gjennom hele høsten drevet med deltagende forskning i generasjonssang. Jeg har forsket på min egen rolle som musikalsk leder/ musiker, gledet meg over framgang og dvelt ved det som ikke har fungert som ønsket og som teoretisk fortolkningsgrunnlag har jeg brukt A/R/T-ografisk forskningsmetode. Jeg er så mye mer enn «bare en pianist», jeg drar med meg ulike sider av meg selv inn i forskningsarbeidet, og alt dette til sammen fører til at jeg handler som jeg gjør. Dette er også forklart i boka «Begripe med kroppen» av Biljana C. Fredriksen hvor forskning gjennom deltagelse er blitt viet stor plass. En A/R/T-ograf defineres som en forsker som innehar både kunstneriske og pedagogiske evner og erfaringer, noe som vises tydelig på hvordan man angriper forskningen. Irwin (i Fredriksen) definerer det som vite - gjøre - skape. Jeg har hittil nevnt min småbarnspedagogiske utdanning, min rolle som pianist, mitt yrkesmandat som kulturskolerektor og forskerrollen, og disse ulike rollene; pedagogen/musikeren/lederen og forskeren) møtes her i en og samme person. Gjennom disse ulike rollekombinasjonene må jeg prøve å forstå **hva** som faktisk foregår i dette musikalske generasjonsmøtet og **hvordan** jeg som musikalsk leder kan påvirke kvaliteten.

Som for eksempel; hvilket toneleie legger man sangene i? Som småbarnspedagog ville jeg lagt det i så lyst stemmeleie som mulig, da det er de faglige anbefalinger når man synger med små barn. Barns stemmebånd er ikke ferdig utviklet og barns sanglige toneleie kan være ei utfordring for mange voksne å synge til (Stehouwer 1998, s.11).

På den annen side ligger de eldres stemmepenn konsentrert rundt store C (fra B under store C til G over store C). Hele 75% av de eldre kommer inn under denne kategorien og anbefalingene er her å legge sangene i lavt stemmeleie (Myskja 2006, s.44).

Men, som jeg innledningsvis sa noe om; det er ikke resultatet som er viktigst i generasjonssang, men deltagelse og samhandling rundt felles sangglede. Og allsangfaktoren er viktig.

Allsang i gruppe synes å fremme fellesskapsopplevelser og følelse av tilhørighet. Tilhørighet til de andre som kan den samme sangen.

(Musikk og Helse; 2008, s.165)

Så møtes man «på midten et sted», i en slags kvasi- toneartløsning. Da er det nyttig å kunne kvintsirkelen slik at man kan skifte toneart «på stående fot» (Molde, 2014, s.24).

Avslutning

Etter å ha gått gjennom innsamlet datamateriale, både spørreskjema, bilder og film, samt sett tilbake på dette siste halvåret er det tid for å konkludere og gjøre seg opp noen tanker rundt egen rolle i generasjonssangen.

Vi har alle et iboende behov for å kjenne mestring av de oppgaver vi har påtatt oss. Det gir selvtillit, og er en bekreftelse på at egne evner strekker til. Vi vil gjerne få bekreftet at vi duger, at vår tilstedeværelse har betydning, og at de andre tror på oss. (Bakken og Hommersand (red.), 2013, s.178)

Generasjonssang har vært et «nybrottsarbeid» for egen del. Jeg kjenner ingen andre som driver med det samme. Vi bor i en liten kommune, der vår pleie og omsorgssjef hadde møtt Audun Myskja ved noen anledninger og hadde et ønske om å prøve ut generasjonssang på kommunens sykehjem. Da begynte snøballen å rulle, og det som skulle være et prosjekt av ett års varighet har gått til å bli en fast ordning, med et eget rutinedokument!

Vi er prisgitt hverandre i generasjonssang; at barnehageungene kommer og at barnehagelærerne er positive til å delta og ser verdien i dette. Vi er avhengige av de eldres deltagelse på sykeheimen, og at pleierne deltar i interaksjon med beboerne.

Men er generasjonssang avhengig av meg?

Det finnes det egentlig ikke noe entydig svar på, annet enn at pianomusikken bidrar til økt engasjement og deltagelse, noe som blir bekreftet i intervju. Og at mine poengteringer rundt ansattdeltagelse for pleiepersonalet er viktig, viser film og bilder. Jeg føler heller ikke at jeg er helt i mål i forhold til å engasjere de ansatte ved sykeheimen.

Kanskje er akkurat min deltagelse helt nødvendig for å klare å holde kontinuitet i generasjonssangen, om ikke annet.

LITTERATURLISTE:

- Aasgaard m.fl (2008): *Musikk og helse*. Kap. 9. Oslo. J.W.Cappelens forlag as
- Angelo E., Sæther M. (2017): *Eleven og musikken*. Kap. 6. Oslo; Universitetsforlaget
- Bakken, M og Hommersand (red.) (2013): *Barn, kunst og kultur*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fjelland, R. (2012): *Innføring i vitenskapsteori*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fredriksen B.C (2013): *Begripe med kroppen. Barns erfaringer som grunnlag for all læring*. Oslo; Universitetsforlaget
- Kirkhaug, R (2013): *Verdibasert ledelse. Betingelser for utøvelse av moderne lederskap*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet (2017): *Rammeplan for barnehager*. Oslo, Utdanningsdirektoratet
- Molde, A (2014): *Akkordboka. Akkordprogresjoner for artister og låtskrivere*. Oslo: Noteservice
- Myskja, A (2006): *Den siste song*. Bergen, Fagbokforlaget
- Norsk kulturskoleråd (2017): *Rammeplan for kulturskolen*. Norsk kulturskoleråd
- Postholm M.B (2010): *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo, Universitetsforlaget
- Stehouwer G. (1998): *Musikk mellom liten og stor*. Oslo; Norsk Musikkforlag A/S
- Nettsteder:
- <http://generasjonssang.no> (hentet 02.01.2018)